

Václav Bižovský

*Vzpomínka na prarodiče a všechno
příbuzenstvo počítaje ode mne.*

*olyňská
gubernie*

a návrat do Čech

*Věnuji svým dcerám, vnukům a vnučkám, svým pravnoučatům
a dalším pokolením na památku.*

*Psáno v Teplicích
L.P. 2000*

Rodina Bydžovských : nejstarší členové mého příbuzenstva, na které se pamatuju jsou můj pradědeček Bydžovský Václav a prababička Anna. Pradědeček se narodil v obci Kopidlno okr. Jičín. Vyučil se krejčím v Jičíně a ušil si sám černej oblek a v tom se také ženil. Vzal si za manželku Annu, ale její příjmení za svobodna si už nepamatuju. Pradědeček s prababičkou se měli moc rádi a to celej život až do smrti a když prababička zemřela, tak pradědeček u rakve moc plakal. Až to sousedi obdivovali, že takový starý a tak se měli rádi. Prababičce bylo 79 let.

Skromný majetek, co měli v Čechách prodali a asi v roce 1870 se odstěhovali na Volyn do obce Hubín, kterou právě češi založili. Těžce pracovali v lesích a na polích, než si k něčemu pomohli. Měli jednoho syna a ten se jmenoval František. Oženil se s Julií Bradáčovou a koupili si hospodu v ukrajinském Hubíně.

Tam se jim narodil syn, můj tatínek Antonín a dcera Anna. Když děti dospěli, tak Anna se provdala a vzala si Šantrocha a měla s ním dvě děti. Máňu a Toníka a při porodu třetího dítěte zemřela.

Můj tatínek se oženil a vzal si Františku Hajnou z českých Dorostají, která jako věno dostala 800 rublů ve zlatě. Věno bylo tenkrát důležitou součástí při uzavírání manželství. To dali Šantrochom a hospodářství zůstalo mému otci. Rodiče se rozhodli, že to hospodářství v Hubíně prodaj a koupěj jině na Máslence, ale vypukla první světová válka a skoro o všechno přišli.

Babička Julie a dědeček František se rozhodli, že odjedou do Ameriky vydělat nějaké peníze, aby mohli pomoct Toníkovi-mému otci, když skoro o všechno přišli. Po lékařské prohlídce dědečka do Ameriky nepustili, že si musí léčit oči. Rozhodli se tedy, že pojedje babička sama a dědeček že pojedje za rok za ní. Bohužel 1. válka poměry změnila a tak dědeček zůstal na Volyni a babička v Americe.

Po válce se prodával pokácený les na Ledochovce. Tímto názvem pojmenovali lidé tuto ves proto, že to koupili od hraběte Ledochovského. Ten prodal pozemky pro celou vesnici a když zjistil, že ji pojmenovali po něm, tak věnoval zadarmo pozemek pro školu, kapli, hasičskou zbrojnici a hřbitov. Tatínek tam koupil 10 desatin, to je asi 11 a půl hektaru toho vykáceného lesa. Říkali tomu "korčunek".

Pradědeček Václav s prababičkou Annou prodali svůj domek a stěhovali se s rodičema na Ledochovku a tam měli svoji světnici a bydleli u nás až do smrti. Prabička kolíbala nejdřív Toničku a potom mě. Ani pradědeček nezahálel, ten byl pilnej jako včelička. Když jsem byl větší, tak jsem poznal, že to byli ti nejhodnější lidé na světě.

Musím ještě dodat, že můj pradědeček měl moc pevnou vůli. Moc kuřáků ho obdivovalo. Pradědeček byl kuřák, kouřil fajfku, ale pokaždé na popeleční středu tabák i fajfku uschoval a nekouřil celý půst (6 týdnů). Na vzkříšení jsme šli do kostela a pradědeček si po obřadu zašel k židovi a koupil si doutníky, nebo viržinka a cestou domů už kouřil. Já jsem šel kousek za ním a čuchal jsem, jak to moc hezky voní. Do kostela to bylo od nás 11 km, ale na vzkříšení jsme chodili pěšky, protože na poli byly jarní práce a koně si musejí odpočinout. Než jsme přišli domů, bylo to jako bych sám jeden doutník vykouřil.

Dědeček František, co měl ženu v Americe se na Ledochovku s námi nestěhoval. Zůstal jako zahradník u polské hraběnky. Vždycky, když k nám přišel na návštěvu, většinou dvakrát do roka, tak vždycky přinesl nějaký stromek do zahrady. Ořechy, co jsme měli na Volyni, to byly od dědečka a také jiné stromky a všechno vzácné odrůdy. Nebo různé keře a maliny. Jednou přišel na návštěvu a onemocněl, tak u nás zůstal a po půl roce zemřel. To ještě jeho rodiče můj pradědeček s prababičkou žili a byla to pro ně moc velká rána.

Moji rodiče na Ledochovce koupili vykácený les, a tak vykopat keře, pařezy, kořeny a udělat z toho ornou půdu dalo moc práce. Také postavit dřevěný dům, stodolu, chlév pro koně, krávy a prasata a vykopat studnu 30 metrů hlubokou, to všechno byla veliká dřina. Sotva to bylo trochu hotový, tak koupil tatínek 2 ha. pozemku od souseda a zaplatil za ně 600 rublů ve zlatě. Když jsme potom v roce 1947 odjížděli zpátky do čech, tak jsme vzpomínali, že bylo škoda těch zbytečně vynaložených peněz na tak krátkou dobu. Pole jsme si s sebou vzít nemohli.

Byli jsme 4 sourozenci : nejstarší Anna, potom Tonička, potom já Václav a nejmladší Toník.

V roce 1934 k nám přijela babička z Ameriky a byla u nás 8 měsíců přes celou zimu. Potom za rok odjela sestra Tonička do Ameriky za ní. Nejdřív jela na návštěvu na 1 rok, potom jí to babička 2x prodloužila a když se Tonička vdala, zůstala tam už napořád.

Z Bydžovského - Bižovský : k téhle záměně došlo v době, když sestra Tonička odjížděla do Ameriky za babičkou. Tatínek musel mít polské státní občanství. Polské úřady to spletly a místo Bydžovský to napsali Bižovský a změnit se to už nemohlo, nebo nestačilo, protože Tonička to už měla všude napsané v dokladech. Po jejím odjezdu to chtěl tatínek změnit, jenže u polských úřadů se všechno hrozně dlouho protahovalo. Nakonec přišla druhá válka a tím všechno skončilo.

Rodiče v roce 1936 začali stavět nový zděný dům a sotva ho dostavěli, tak v roce 1939 vypukla válka. Celou dobu jsme s naší toničkou neměli žádné spojení, až v Čechách po válce.

Nejstarší sestra Anna se provdala v roce 1934. Vzala si Stanislava Dzikovského a měla s ním tři děti. Nejstarší Jiří, potom Alenka a nejmladší Tadeáš. Koncem války mého švagra banditi vlasovci zastřelili a tak sestra zůstala sama s třema dětma. Přestěhovala se k rodičům, aby si navzájem pomohli v těžké chvíli. Potom v Čechách se znovu provdala za Josefa Kalivodu.

A po válce v roce 1945 se utopil můj bratr Toník. Bylo mu skoro 18 let. Chodil v Lucku do školy a před prázdninama se šel vykoupat do řeky Styr. Skočil do vody a už nevyplaval, i když uměl dobře plavat. Voda ho odnesla 4 km. daleko. Bylo to pro naši rodinu veliké neštěstí a zvláště pro maminku.

Já jsem se oženil v roce 1942 a vzal jsem si Marii Kabátovou. Za rok se nám narodila dcera Vlasta a potom v Čechách v roce 1948 dcera Jiřina a v roce 1957 dcera Libuše.

To by tak zhruba bylo všechno o rodině Bižovských na Volyni.

Musím však dodat, že když si vzpomenu na všechno, tak mně je do pláče. Na tu hroznou dřinu, tři pokolení se doslova dřeli a pak, když už bylo všechno zařízený, postavený, včetně zemědělských strojů, tak jsme tam všechno nechali a s velkým bolem v srdci, ale i s novou nadějí a velkým nadšením jsme odjeli zpátky do Čech.

Protože pod bolševikama se nedalo žít. Tam si nebyl žádnéj jistej, jestli ho odvezou s celou rodinou na sibiř. To už nebyl ten "klidnej" život, jako před válkou za polské vlády. Ted' se každej toho rudýho moru bál.

Rodina Hajných : Tak mého pradědečka, ani prababičku z maminy strany jsem už nepoznal, jenom z fotek.

Rodina Hajných pocházela z Vrčeně u Nepomuka. Tam můj pradědeček měl slušný hospodářství a byl kapelníkem a měl svoji kapelu. Měl osm synů a jednu dceru. Na Volyně odjeli proto, aby nemuseli jejich synové rukovat do Rakouské armády. Tenkrát se rukovalo na hodně let. Když byl někdo odveden k námořníkům, tak na 7 let. K dělostřelcům na 5 let a ostatní dragouni a pěšáci na 4 roky. V době války sloužili i mnohem déle, ovšem když měli "štěstí" a nic je netrefilo.

Tenkrát na Volyni v carském Rusku byl zákon, že kdo se tam nenarodil, že nemusí do Ruské armády rukovat. Pradědeček tím zachránil 8 synů od služby v Rakousko-Uherské armádě, ale jeho vnuci už museli nastoupit do Ruské armády a to v době první světové války.

Rodina Františka Hajného se přistěhovala do Dorostají a pradědeček nakoupil v okolí hodně pozemků ale když to potom rozdělil mezi všechny děti, tak toho nebylo zas tak moc.

Svým přistěhováním zde ale tato rodina významně obohatila kulturní život, neboť přijeli s celou kapelou a hráli na svatbách, posvíceních a různých tanečních zábavách. Také byli zváni na zámky a hráli polské a ruské šlechtě. To byla první dechová kapela na Volyni. Nejstarší syn František vychodil ještě před odjezdem nějakou hudební školu v Plzni a na Volyni dostal místo ve vojenské kapele a za půl roku už tam dělal kapelníka.

To bylo moc dobrý místo.

Josef Hajný, jeden z těch 8 synů, to byl můj dědeček a když se oženil a vzal si za manželku Viktoru Ferzikovou, tak hospodařili v Dorostaji. Babička musela být dobrá hospodyně, protože dědeček chodil hrát (a to dost často), a tak babička se musela naučit řídit hospodářství sama. Dědeček chodil s bratrami hrát a měli za to slušnej příjem. Vychovali spolu čtyři děti. Nejstarší byl Josef, potom Marie, Františka a Antonín. Františka to byla moje maminka. Marie se provdala za Propilka. Josef, maminky bratr byl mým kmotrem a jeho dcera žije v Jestřebí u Doks. Jmenuje se Jiřina Novotná. Z této strany je ještě vnučka Jiřina Mihelová roz. Sobková a bydlí v Mariánských Lázních. Tety Propilkové potomci zůstali v Rusku. Strýc Antonín, bratr mojí maminky měl dvě děti. Tonika a Milku, ale oba už nežijou a jejich děti jsou údajně někde na Žatecku, ale o nich už nic nevíme.

Rodina Ferzikova :   *Babička Hajná pocházela z rodiny Ferzikovy. Její rodiče bydleli v Chrudimi. Měli kousek pole, dvě kravky a jednoho koně. Prababička Ferziková dělala mlíkařku. Ráno jela do statku pro mléko a rozvážela ho po Chrudimi každé den. Měla už svoje stálé zákazníky. Pradědeček Ferzik pracoval na tom malém hospodářství. Na podzim pospíchal s prací, aby bylo všechno brzy hotový, protože každý rok nastupoval na kampaň do cukrovaru ve Slatiňanech.*

Měli tři děti. Syna a dvě dcery. Syn Josef byl nejstarší a vyučil se truhlářem ve Vídni. Mojí babičce Viktorce bylo 8 let a její sestře Marii 6 let, když odjížděli na Volyn.

Viktorka byla moje babička, na Volyni se provdala za Josefa Hajného a její mladší sestra se tam také provdala a vzala si Zajíce ze vsi Malovaná. Měli 4 dcery (to byly mojí maminky sestřenice).

Nejstarší odjela do Ameriky, ta druhá Stázička si vzala Pačkovskýho a třetí Anna si vzala Širce. Nejmladší Věra si vzala Vetelskýho z Olyky.

Stázička Pačkovská měla tři dcery a její sestra Anna Šircová neměli žádné děti a tak si vzali od sestry Stázinky jednu dceru za vlastní. žije nyní v Žatci. Dělala porodní asistentku v tamní nemocnici.

Vetelský měli tři děti. Rostu, Lídu a Máňu. Rosta už zemřel, Lída bydlí v Těchlovicích u Děčína a Máňa je v Americe. Emigrovala v roce 1968. Bratr mojí babičky Viktorky Josef Ferzik zůstal na hospodářství v Dorostaji. Měl dvě děti. Dceru, která se provdala do Českých novin a vzala si Libovickýho. Jeho syn Josef se oženil a vzal si Marii Hajnou. To byla moje kmotra. Mojí maminky bratranec si vzal mojí maminky sestřenici, takže jsme s Ferzikovejma byli dvakrát příbuzný.

Ferzikovi měli pět dětí : Vlášu, Borka, Věnu, Milku a Slávka. Tři už zemřeli. Zůstala Milka a Slávek. Ti bydlí ve Vlachově u Zábřehu na Moravě.

Odchod z Čech

Amerika nebo Volyňská gubernie.

Podle vyprávění mého pradědečka se všichni moc dlouho rozhodovali, jestli mají odjet z Čech do Ameriky, nebo do ruska.

Jejich zdejší kraj byl zpustošen Prusko-Rakouskou válkou, a protože byli všichni většinou zemědělci, rozhodli se, že tu nezůstanou. Po dlouhých debatách a rozhodování padlo, že pojedou do Ruska. Amerika je daleko za mořem a Rusko sousedilo s Rakousko-Uherskem. V Rusku, přesněji řečeno ve Volyňské gubernii, tam žijí ukrajinci a to jsou přece Slované. S těma se spíš snesem, než s nějakýma divochama na západě. Bývalá carská Volyňská gubernie byla velká asi jako Čechy a právě do ní a jejího okolí směřoval počínaje rokem 1868 vystěhovalecký proud.

V jihozápadních guberniích, ke kterým patřila také Volyň bylo po zrušení roboty v r.1861 a po potlačení polského lednového povstání v roce 1863 na prodej mnoho lesů, orné a jiné půdy. Carská vláda i car přistěhovalectví z Evropy podporovali, protože předvídali, že noví osadníci pozvednou úroveň zemědělství a nemýlili se.

Stěhování postupovalo velmi rychle. Za 10 let Češi založili více, než sto Českých vesnic. Potom osídlování zpomalovalo.

Po přistěhování tam začali naši předkové kolikrát i v lese. Museli vykopat zemljanku, aby měli kde přezimovat a kácet les. Dobývat pařezy a udělat z toho ornou půdu. Byla to hrozná dřina. Ještě v zimě začínali stavět dřevěný dům a příští zimu už bydleli aspoň trochu podle svých představ. Vodu vozili asi 2 km. z řeky, než vykopali studnu.

Češi očekávali, že až přijdou na Volyň, že je ukrajinci "naši bratři slované" přivítají přátelsky, ale překvapení bylo veliké! Byla tam mezi místními velká negramotnost, tmářství a hrozná zlodějina. Místo nás přivítat, tak se snažili českům i ten jejich skromný majetek ukrást a přitom jim nadávali "svoloč austrijská (rakouská)". Každý další rok se situace zlepšovala, i když proti ukrajincům jsme museli všechno zamykat a někteří naši krajané si pořídili lovecké zbraně. Ty mohl mít každý bez povolení. Začátky byly moc těžké, ale každým rokem se to zlepšovalo a brzy jsme si žili oproti ukrajincům jako páni.

Po zrušení roboty se ruští "mužici" snažili v zemědělském hospodaření osamostatnit, ale neměli na to žádné nářadí ani zkušenosti. Na orání měli jen dřevěnou rozsochu a na zavláčení haluze. Pole vůbec nehnojili, hnůj vyváželi do rokle. Když to naši zjistili, z těch roklí to znova nakládali a vozili na svá pole. Ukrajinci se hrozně divili a začali Čechům nabízet, aby si odváželi hnůj přímo od nich. Někteří slibovali i láhev vodky tomu, kdo to od nich vyveze. Divili se jen a říkali, že taková úroda musí smrdět. Každý Čech si pořídil železný pluh a brány od českých kovářů a Ukrajinci se nestačili divit, jakou mají ti přistěhovalci úrodu. Říkali, že snad čarujou. Češi se na Volyni velmi rychle zmáhali a před první světovou válkou už jich bylo na tehdejší poměry hodně bohatých.

První válka hodně zničila. Střídaly se tady armády: Rakouská, Ruská, Polská, Rudá armáda (ti brali všechno) a nakonec zase Polská. Ta zde byla až do roku 1939.

Můj pradědeček zemřel za polské vlády a to už se tu žilo velmi dobře. Až do září 1939, to vypukla druhá světová válka. Nás zabral Sovětský svaz a to se rozpoutalo peklo na zemi, které by žádný nedokázal popsat.

Zakládali kolchozy a ze všech lidí udělali otroky. Museli jsme vozit klády z lesa do Lucka na nádraží. Od nás do toho lesa to bylo 6 km. a do Lucka 24 km. a to 5x za týden a s koňským povozem. Také jsme museli pracovat na stavbě letiště v Bablokách, po kolena v blátě a to všechno zadarmo. Nejhorší byla však ta hrozná nejistota. Pořád jsme s hrůzou čekali, kdy nás vyvezou na Sibiř. Rodiče mého švagra Stanislava Dzikovského, jeho dva bratry, sestru s manželem a třemi dětmi vyvezli na Sibiř. To se událo hned po Vánočních svátcích v roce 1939 v době velkých mrazů.

Švagr jim posílal balíčky, ale už si nevzpomínám, jak těžké směly být a jak často se to smělo posílat. Vzpomínám jen, že to bylo do Archangelské oblasti.

V té hrozné situaci jsme říkali, že nás můžou zachránit jenom Němci a tak se také stalo. Taková to byla už doba. Německo - ruská válka začala 22. července a 1. srpna už u nás byli Němci. Pokud vyhrávali, tak to s nima šlo. Nechali nás hospodařit, jenom požadovali dost velké dodávky (obilí, brambory, dobytek na jatka...), ale to se nechalo splnit.

Také některé mladé lidi brali do Německa na práci. Byl tam například i bratr mé manželky Josef Kabát.

Když němci začali na frontě prohrávat, tak se všechno změnilo! Začali řídit a hledat partyzány a při tom vypálili hodně vesnic a povraždili moc lidí. Vypálili i dvě české vesnice na Volyni. Musel to být nějaký omyl, nebo msta. Tam žádní partizáni nebyli.

Byl to Český Malín, kde zahynulo 360 osob včetně dětí a v České Michně 120 lidí. K tomu všemu začala řídit UPA (ukrajinská povstalecká armáda). Byla to rasisticko-terroristická organizace, která vraždila údajně pro etnickou čistotu Ukrajiny. Ve skutečnosti to byla banda loupežníků. Vraždili zbytky židů, poláků a v noci přepadávali i některé České vesnice. Rabovali a vraždili nevinné lidi. Podle neúplného seznamu vyvraždili víc, než 260 českých rodin a to většinou hrozným bestiálním způsobem i děti.

Úplný klid nebyl ani po válce a sovětská vláda slibovala určité změny svého programu, ale po válce pro lidi neudělala nic. Měli novou hymnu, zlaté vejločky jako symbol bohatství a přejmenovali komisařství na ministerstva, ale změny a nějaké zlepšení pro lidi vůbec nic.

Proto se nám žádný nemůže divit, že jsme tam zanechali to, co se po tři pokolení našich předků budovalo a že jsme odjeli zpět do Čech a museli začínat znovu od píky.

Kdyby se můj pradědeček dožil druhé světové války a viděl ty hrůzy které jsme museli prožít, jistě by litoval, že se kdysi rozhodl pro východ a né pro západ. Teď by viděl, že místo na divoký západ se vydal na ještě divočejší východ a místo divokých indiánů potkal ještě krvelačnější fašisty. Na místo amerického blahobytu - stalinské lágry a banderovská brutalita.

Návrat do staré vlasti.

Dlouho očekávaná chvíle, kdy nám bude umožněno odstěhovat se zpět do Československa konečně nastala. První žádost o reemigraci Volyňských čechů byla podána již v roce 1943 prezidentu Eduardu Benešovi, ale jednání mezi ČSR a SSSR byla zahájena až v roce 1945 po válce.

Stalin jednání o stěhování stále oddaloval, až na novou žádost prezidenta E. Beneše z března 1946 konečně přišel souhlas s uzavřením smlouvy.

Dne 10.7.1946 byla podepsána dohoda mezi oběma vládami o právu přestěhování občanů České a Slovenské národnosti do ČSR a Ruské a Ukrajinské národnosti do SSSR.

Teď už jsme se pomalu připravovali, ale pořád to nebylo ještě jisté. My jsme sovětské vládě nevěřili a tatínek říkal že tomu uvěří, až budem za hranicema. Dne 14. listopadu 1946 přijela třicetičlenná komise z Československa, která spolu se zástupci SSSR prováděla "občnÍ řízení" a organizovali celou reemigrační akci. Vedoucí této komise slibovali, že první transport z Volyně odjede již v prosinci r. 1946. Bylo to však o měsíc později. Naše rodina přišla na řadu až 3. dubna.

Na nádraží v Lucku jsme se naložili do dobytčích vagónů, po čtyřech rodinách do jednoho. Měli jsme také dva koně a celkem tři krávy. Jedna byla rodičů, druhá patřila sestře Anně Dzikovské a třetí byla naše. Nakládali jsme dobytek do dalších vagónů po 8. koních do jednoho vagónu a krav někdy i více.

Ostatní majetek jsme všechn museli hodně pod cenou prodat.

Po naložení jsme konečně druhý den z Lucka odjeli. Při prvním pohybu kol našeho vlaku mnohým i nějaká ta slza z oka ukápla. Vždyť jsme se tam narodili, prožili dětství, dospívání a první lásky. Tam jsme se oženili a přivedli na svět naše první děti. Tam byl náš domov.

Po ujetí asi 120 km. jsme se ocitli na vedlejší koleji a zůstali tam stát. Na druhý den jsme se šli optat, proč nepokračujeme v jízdě a oni nám řekli, že u jednoho vagónu je vadné kolo a tak že budem muset asi překládat.

Byla to lež. Za jeden litr vodky a kus slaniny jsme mohli pokračovat dál a to se po cestě opakovalo ještě několikrát. Na některé hrozné chvíle nemůže člověk zapomenout ani za 50 let.

Vzpomínám na tu hrůznou chvíli, když cestou z Volyně do Čech nás daleko za Lvovem odtáhli na jinou kolej a parní lokomotiva odjela. Vyšli jsme s otcem z vagónu nakrmit koně a krávy a když jsme se vraceli, potkali jsme strýce Dvořáka. Oba se rozprávěli o tom, kolik to zase bude stát, abychom zase mohli pokračovat v jízdě. Najednou se vlak začal k našemu údivu pomalu rozjíždět. Otec vykřikl, že tam není lokomotiva a oba utíkali k plošině, kde byla ruční brzda. Tam byli přistiženi dva banditi, jak právě ještě víc odbrzdí celý vlak. Strýc dal jednomu pořádnou pěstí a druhého vyřídil můj otec. Seběhli se lidé z celého vlaku a začali utahovat brzdy a když nakonec oba muže chytli, začali se dohadovat, co s nimi udělat. Když zavolají milici, nastanou nové průtahy, bude se vyšetřovat a zdrží nás tady. Kdo však ví, jestli by nám zkorumpovaní četníci vůbec nějak pomohli. Tak se nakonec rozhodlo, že je pustíme. Někteří jim chtěli přidat něco na pamětnou, ale jiní strašpytlové byli proti tomu.

Až po jejich odchodu jsme si uvědomili, v jakém vážném nebezpečí jsme byli. Vlak stál na kopci, po odbrždění by jistotně jel velkou rychlostí a dole vykolejil, což by znamenalo pro mnohé z nás i smrt!

To nám ti lotři připravili proto, aby po neštěstí mohli rabovat. Naštěstí jsme přistihli viníky včas a tak jsme vcelku asi za 3 týdny dojeli konečně do Jablonce v severních Čechách.

Po příjezdu nás ubytovali v blízkých Rýnovicích na staré pile. My jsme byli zvyklí od malička pracovat v zemědělství a chtěli jsme i v Čechách soukromě hospodařit. Jablonecko je horská oblast a na takové podmínky jsme nebyli zvyklí. Nedlouho na to za námi přijel můj kamarád Toník Krušina a řekl nám, že na Teplicku jsou lepší podmínky a tak jsem s ním odjel do obce Věštany. Zde už bydlel bratr mojí ženy Josef Kabát, který tady po demobilizaci Svobodovy armády dostal velké hospodářství po Němcích. Ten nám umožnil, aby jsme se všichni nastěhovali zatím k němu s tím, že nám pomůže sehnat také nějaké hospodářství. Vrátil jsem se do Jablonce pro celou rodinu, tam jsme naložili všechno co jsme měli do jednoho vagónu a připojili nás k osobnímu vlaku, který jel do Teplic. Zde už na nás čekal švagr s traktorem. Věci jsme naložili na valník a krávy a koně jsme odvedli.

Po asi 14. dnech pobytu ve Věštanech nám osídlovací komise oznámila, že se uvolnila jedna zemědělská usedlost v Lelově. To je malá obec pod Milešovkou.

Jeli jsme se tam podívat a rozhodli se, že by nám to vyhovovalo. Ke stavení patřilo 10 ha. půdy a pěkná zahrada. Dům byl sice hodně starej, ale vypadal celkem dobře. Nechtěli jsme být žádnýmu na obtíž a tak jsme se v Lelově usídlili. Tam jsme hospodařili tři roky a šlo nám to dobře.

Sestra Anna se tam podruhé vdala a vzala si místního souseda Josefa Kalivodu. Začalo se nám znovu dařit (úroda byla dobrá) a my si mysleli, že všechno zlé máme už za sebou, když vtom se karta otočila a přišly další potíže. Po třech letech v novém domově tam bylo založeno JZD a celý další rok jsme pracovali zadarmo.

Od mého druhého švagra Stanislava Kabáta jsme se dozvěděli, že má tady v Trnovanech na kraji Teplic nějaký pan Bém na prodej velký dům s dvorem maštali, garážemi, stodůlkou a čtyřmi hektary orné půdy. Něco takového jsme si přáli a tak jsem se s Bémem dohodl, nastěhoval jsem tam zatím rodiče a nechal to u notáře na ně napsat. My jsme prozatím museli zůstat v Lelově. Nechtěli nás z JZD pustit. Museli jsme za sebe sehnat náhradu. V té době a za těch podmínek to však nikdo nechtěl.

V té době tady už tvrdě vládli komunisti a jejich přísluhovači.

Udavači a závistivci byli zase nahoře.

Konečně jsme jednoho náhradníka sehnali a mohli jsme se stěhovat do města. Nechali jsme mu tam pro začátek nějaké husy, slepice a velké prase na zabítí, ale brzy se ukázalo, že je to podvodník. Co mohl to prodala nakonec utekl a já měl popotahování po soudech a potom i vězení a to proto, že jsme nechtěli zůstat v JZD. V base jsem byl celkem 6 týdnů na Pankráci a na amnestii tehdejšího prezidenta Zápotockého jsem byl propuštěn.

Kalivodovi asi za dva roky taky utekli z Lelova a potom pracovali oba, sestra i švagr ve státním statku v Doubravicích.

My jsme tady v Trnovanech hospodařili a při tom povozničili s koňma až do roku 1959. To nám vzali kvůli výstavbě novostaveb v dnešní Štůrově ulici polovinu dvora a stodolu až po zadní garáže. Dostali jsme naříděno, aby jsme ostatní naše pozemky předali státním statkům v Sobědruhách a to byl zase konec soukromého hospodaření a podnikání v Čechách.

Otec tohle všechno moc těžce snášel a nadával na komunisty, ale už mu to nebylo nic platný.

Abych uživil rodinu, musel jsem si najít jinou práci. Nastoupil jsem tedy u pokrývačského družstva a moje žena začala pracovat u družstva Vkus jako švadlena.

Nastoupil jsem jako přidavač (pomocný dělník), ale protože se mi tohle postavení nelíbilo, tak jsem se přihlásil do večerní školy pro zvýšení kvalifikace a po jejím absolvování jsem se stal vedoucím montážní čety. Měl jsem partu chlapů a dělali jsme opravy střech ve většině fabrik a domů v širokém okolí. V roce 1968 se zdálo, že bude povolena určitá forma polosoukromého podnikání a tak jsem přešel do Krupky do tak zvaného zvláštního zapojení, ale po necelých dvou letech to bylo zrušeno a přejmenováno na Komplex Krupka a tam jsem pracoval jako vedoucí party pokrývačů až do důchodu. Protože jsem byl stále při síle a na práci jsem byl zvyklý, dělal jsem tam ještě 8 let skladníka.

Několik dalších vzpomínek ...

Jak se na Volyni soudilo - podle vyprávění mého dědečka.

Stalo se před první světovou válkou, asi v roce 1900-1902. Kapela Hajných hrála na pouti v Novinách a druhý den, když se dědeček vracel domů do Dorohostajů, vzdálených asi čtyři kilometry.

Jelikož hráli odpoledne a celou noc, tak byl unavený a chtěl si trochu odpočinout. I lehl si v lesíku na trávnick a tvrdě usnul. Jaké však bylo jeho překvapení, když se probudil a jeho nová baskřídlovka (trumpeta) byla pryč. Zbyla mu jen šňůra, na které ležel. Vrátil se domů smutný a ani od babičky nebyl pochválen. Tak čas plynul a dědeček zase hrál na starém nástroji. Strádal peníze na nový a na ukradenou baskřídlovku pomalu přestal myslet.

Najednou však přišlo velké překvapení, přišel dopis od dědečkového kamaráda Kadlece. Kapelníka z Dembrovky, který psal: Josef, poznal jsem tvůj baryton. Má ho nějaký Masopust v Hrušvici. Dědeček zapřáhl koně do saní a jeli s ním jeho bratři Franc a Vojtěch a jako svědek nějaký Holátko.

Do Hrušvice to bylo asi 35 km. Když tam přijeli tak tam nástroj visel na zdi, ale pan Masopust řekl, že ho nevrátí, že má svědky že ho koupil a tak se vrátili domů zatím s nepořízenou.

Bratři se poradili a rozhodli se, že se budou soudit. Franc Hajný jako kapelník v ruské vojenské kapele bezvadně ovládal ruštinu a tak to napsal. Ostatní jeho žádost podepsali a poslali k soudu.

Tam byli přizváni bratři hajní, jako žalující, pan Masopust a ti jeho svědkové a také ten ukrajinský mužik, co ten nástroj ukradl.

Soud byl velmi krátký, soudce se zeptal: "pane Masopust, vy jako muzikant a odborník, řekněte nám kolik stojí takový nástroj"? A pan Masopust řekl:

"čtyřicet pět rublů". Na to soudce: "a vy jste ho koupil za pět rublů, to jste musel vědět, že je ten nástroj ukradený! Pane Masopust, okamžitě ten nástroj vrátíte panu Hajnému a omluvíte se. Jinak bych Vás musel potrestat za kupování kradených věcí".

Masopust trumpetu vrátil a moc se omlouval. Říkal: "Josef nezlob se, já myslel že když jsem baskřídlovku koupil před svědky, tak že patří mně".

Potom to společně v krčmě zapili. Jenom ten mužik, co ten nástroj ukradl s nimi nebyl. toho si nechali u soudu. Byl odsouzen na 21 dní basy.

Dědeček říkal, že to byl v Rusku snad jediný spravedlivý rozsudek bez úplatku.

Jak vznikala nenávist.

Naše obec Ledochovka byla založena v roce 1921 a v naprosté shodě tam bydlelo 59 rodin českých, 20 polských, 3 ukrajinské a 2 židovské.

Pole po vykáceném lese byla úrodná a tak se všem poměrně dařilo a rychle se zmáhali. Stavěli na tu dobu krásné pevné domy a hospodářská stavení.

Byl postaven nový sál, 3 hospody, hasičská zbrojnice, sběrna mléka a postupně další a další potřebné stavby. Všude rozkvétalo sadařství.

Starosta byl vždy Čech a bylo zvykem, že všechnu korespondenci z okresu přečetl polsky (úředním jazykem v té době byla polština) a potom se všechno projednalo česky. Až jednou na jedné schůzi na podzim 1938 přečetl starosta pan Vaško opět došlé zprávy polsky a když začal mluvit česky vstal jeden polák - Isidor Misarko a řekl: " Tady nevládne Praha, tady vládne Varšava a proto budeme mluvit po polsky".

Starosta dělal, jako by neslyšel a v jednání pokračoval. Projednal jen ty nejdůležitější věci a schůzi ukončil. Ostatní poláci mlčeli, žádný se k Misárkovi nepřidal. Vzpomínám si, jak můj otec a soused pan Jona přišli z té zchůze rozlobeni a říkali, že to tomu polákovi nezůstanou dlužni.

Po příchodu sovětů v roce 1939 na pana Misárka všichni zapomněli, protože každému nastaly jiné starosti. Naše obec byla označena jako obec kulacká a byla přidělena k ukrajinské vesnici Nadčice, která měla moc špatnou pověst. Měli jsme tam čtyři naše zástupce, z toho dva čechy. Kadlece a Sokola, ale ti nezmohli nic, protože Nadčidští jednali za jejich zády. Předepsali nám vysoké dodávky (naturálie), vysoké daně a sami zakládali kolchoz.

Nikde jsme neměli žádné zastání, naopak oni se už těšili, jak pojedou rabovat české majetky, až budou České rodiny vyvážet na Sibiř. Z toho jsme měli největší strach a potají jsme si dělali zásoby potravin. Sušili jsme suchary a pod. Nikdo nevěděl, kdo bude jako další na seznamu k transportu, takže ve strachu žili všichni, čekajíc kterou noc si pro vás přijdou.

V tom zoufalém čase jsme si přáli i příchod Němců. Když je člověk nucen vybrat si mezi dvěma zly, tak se snaží zvolit to menší.

Ta hrozba Sibiře byla pravdivá. V červenci přijeli Němci a na obecním úřadě se našel připravený seznam. Bylo na něm 22 rodin, které měly být transportovány na Sibiř. Bylo tam i místo určení - oblast Archangelsk. Na seznamu bylo 16 rodin českých, 5 polských a 1 rodina židovská. V tom se žádné náridnostní rozdily nedělaly!

Co dodat závěrem ...

Snad jenom tolik, že s Boží pomocí se dají přečkat různé nástrahy, které život přináší. Všichni moji předkové byli věřící lidé a přes všechnu nesnáz se dokázali v životě dobře prosadit. Volynští Češi byli a jsou podnikaví a pracovití. Proto přeju všem svým potomkům, aby toho ve svých životech dokázali naplno využít.

*Jméno Bižovský mnou končí, ale moje volyňská krev ve Vás koluje
dál a proto*

VÁS MÁM VŠECHNY NADEVŠE RÁD !

Václav Bižovský